

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ ความรู้และการรักษาพยาบาลพื้นบ้านของชาวลีซู :
มิติทางวัฒนธรรมของการจัดการทรัพยากรชีวภาพ

ชื่อผู้เขียน วิเชียร อันประเสริฐ

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ :

ศาสตราจารย์ ดร. ยศ สันตสมบัติ	ประธานกรรมการ
อาจารย์ ดร. ชูศักดิ์ วิทยาภัก	กรรมการ
อาจารย์ ทวีช จตุรพฤกษ์	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง "ความรู้และการรักษาพยาบาลพื้นบ้านของชาวลีซู : มิติทางวัฒนธรรมของการจัดการทรัพยากรชีวภาพ" ใช้แนวคิดสองประการคือ แนวคิดว่าด้วยวิถีคิดเรื่องการรักษาพยาบาลพื้นบ้านและแนวคิดเรื่องปรับตัวเพื่อทำความเข้าใจการจัดการทรัพยากรชีวภาพในมิติทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการกลายเป็นหมอยา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาชุมชนลีซู หมู่บ้านแห่งหนึ่งในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า

1. กระบวนการกลายเป็นหมอยาพื้นบ้าน เกิดขึ้นภายใต้องค์ประกอบสามประการ ดังนี้ ประการแรก องค์ความรู้ในการรักษาพยาบาลพื้นบ้าน 5 ชุด ได้แก่ ความรู้ในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ ความรู้ในเรื่องลักษณะพืชและส่วนของพืชที่นำมาเป็นยา ความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้พืชเพื่อเป็นยา ความรู้เรื่องระบบนิเวศของพืช และความรู้เรื่องระบบคุณค่า กฎเกณฑ์และอำนาจ ประการที่สอง การเป็นหมอยาพื้นบ้านต้องอาศัยความรู้จากการปฏิบัติจริง ประการสุดท้าย ต้องได้รับการยอมรับจากชุมชน

2. เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงที่นำผลกระทบมาสู่ชุมชน หมอชาพื้นบ้านได้ประยุกต์ตีความความเชื่อเดิมเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย การปรับตัวพบว่ามี 3 ระดับ คือ ระดับการจัดการ ระดับวัฒนธรรม และระดับวิถีคิด ซึ่งการปรับตัวทั้งสามระดับสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การปรับตัวที่ยังคงยอมรับอำนาจของชุมชนและการปรับตัวที่หลุดออกจากอำนาจของชุมชน

3. การปรับตัวของหมอชาพื้นบ้านแสดงถึงแนวคิดที่ซับซ้อนในเรื่องความรู้และสิทธิ ที่มีได้ดำรงอยู่อย่างโดดเด่น เช่นเดียวกับการจัดการทรัพยากรชีวภาพที่ไม่อาจแบ่งออกเป็นระบบกรรมสิทธิ์แบบใดแบบหนึ่งอย่างเป็นเอกเทศ หากแต่ต้องคำนึงถึงมิติทางวัฒนธรรมของชุมชนเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

Independent Study Title	Lisu Traditional Knowledge and Medical Practices : The Cultural Dimension of Biological Resource Management	
Author	Mr. Wichean Unprasert	
M.A.	Man and Environment Management	
Examining Committee	Prof. Dr. Yos Santasombat	Chairman
	Lect. Dr. Chusak Wittayapak	Member
	Lect. Thawit Jatuworapruk	Member

Abstract

The Study on Knowledge and Lisu's Local Medical Practices: The Cultural Dimension of Biological Resource Management utilizes two concepts, namely the local medical system and the concept of cultural adaptation in order to understand the Lisu's knowledge system and cultural dimension of biological resource management. These systems are studied through the apprenticeship process of local healer in a village in Mae Hong Son Province.

The results of this qualitative research are as follows:

1. The process of becoming a Lisu healer has 3 stages. The first stage is the learning of Lisu's medical Knowledge which has 5 components, namely knowledge concerning disease and curing practices, knowledge concerning plant anatomy, knowledge concerning herbal medicine, knowledge concerning plant ecology, and

knowledge concerning rules of practices and values. The second stage is concerned with practiced experience. And finally, becoming a healer requires social acceptance.

2. Local healers apply and reinterpret traditional knowledge to suit the changing social conditions. The adaptation of Lisu healer has 3 levels; management level, cultural level, and thought level. All these levels of adaptation can be characterized in terms of the way in which they are in accordance local norms.

3. The adaptation of Lisu healers displays the complex of local knowledge and local rights that should be examined in holistic terms, as well as the biological resources management which cannot be characterized in terms of a fixed property rights system. A cultural dimension of management will broaden our understanding of local biological resource management.